

om dette skal ikke føres her; men særlig megen videnskab er der vel knap i at arbejde sig igennem 40.000 sider dagbøger og derpå fortælle om dem. Det er imidlertid værdifuld formidling og et kæmpearbejde. Læseren får interessante indblik i en fortidig virkelighed, og en total udgivelse af dagbøgerne ville være uoverkommelig. Fra et historikersynspunkt ville det dog være at foretrække med en udgivelse i væsentlige uddrag (hvilket ville være en absolut kvalificeret opgave). Så havde man muligheden for selv at klare »fordøjelsesprocessen«. For i denne bog er det svært at skelne signaler fra støj. Hvor slutter Johansen, og hvor begynder Jensen? Og hvor tæt kommer man ind på Johansen, når kildegrundlaget er så ensidigt?

Man kan så vurdere bogen som en historisk fortælling, således som den lægger op til. En fortælling kan godt hvile på et ensidigt grundlag, men den skal have struktur og stil gennem fortælleren. Han skal skabe en stemningsramme, inden for hvilken fortællingen udvikler sig med de elementer, der hører til, hvoriblandt en understregning af vigtige forløb samt klimaks. Her holder denne fortælling ikke helt målet. Fremstillingen er en kende for monoton med genbrug af visse stilistiske klicheer; der skelnes ikke mellem væsentligt og uvæsentligt, og ingen forløb eller situationer fikseres som afgørende punkter i Johansens liv.

Men bogen er redelig og ligger sandsynligvis tæt på forlægget. Enhver med historisk interesse vil have udbytte af at læse den. Noget *alternativ* til det videnskabelige historiestudiums »begrebsunivers« er den ikke.

Ib Gejl

Bidrag til Den danske skoles historie, 1898-1984. (Foreningen Unge Pædagoger, 1985). 280 s., ill., 150,- kr.

De forudgående tre bind var genudgivelsen af Joakim Larsens store arbejde om den danske skoles historie indtil 1898. Grunddigt og samvittighedsfuldt tegnede han – til tider alt for kildenær og kildestyret – skolens udvikling over 350 år på landet og i byerne. Også de religiøse og pædagogiske ideers indvirkning på skolerne var hans kære emner. Her i fjerde bind vil forfatterne – de er ni – alle, bortset fra en rigtig lærer, universitetsuddannede folk, nok ajourføre skolehistorien, dog bestemt ikke på Joakim Larsens, men på deres egne præmisser. Dvs. en tematisk gennemgang af følgende seks punkter:

1. Børns vilkår i og uden for skolen.
2. Skolens fysiske rammer.
3. Folkeskolens udviklingsmuligheder og den økonomiske politik.
4. Socialdemokratiet og folkeskolen – vejen mod den udelte skole.
5. Modsætninger mellem mandlige og kvindelige lærere i deres kamp for bedre vilkår.
6. Tre fag i skolen.

De danner samtidigt de første seks kapitler, flere af dem rundes af med litteraturhenvisninger, nogle med noter. Bogen afsluttes med en kort redegørelse for skolelovene og lidt statistik. En kort beskrivelse af intentionerne med bogen samt af samfundet i dette århundrede indleder bindet. De seks hovedtemaer er absolut relevante og velvalgte, anmelderen mener dog at deres nærmest absolutte kvantitative ligevægtning – ca. 40 sider til hvert – virker overdemokratisk. Nok er et emne som nr. 5 om modsætningerne mellem mandlige og kvindelige lærere særdeles vigtigt, men at ophøje dets behandling til bogens inden for det fornævnte ca. sidetal endda længste kapitel, er afgjort en fejlslagen disponering. Også på anden måde adskiller dette kapitel sig fra de andre, dets

penselstrøg er til tider alt for fanatisk marxistisk og/eller feministisk. En vis afbalancerethed i denne sammenhæng, synes anmelderen, skylder man sine læsere, og det er da også lykkedes for de andre forfattere.

Ellers synes jeg bestemt også, at en tematisk gennemgang af 100 års skolehistorie er så langt at foretrække for Joakim Larsens linje.

Gerda Bonderup

Kolding i det tyvende århundrede indtil kommunesammenlægningerne i 1970, III (Vejle amts historiske samfund 1982), 368 s.

Med dette bind afsluttes den nye fremstilling af Koldings historie (Se Historie XIV, 2, 377). Bogen er en naturlig fortsættelse af de foregående bind og ligesom disse tematisk opbygget. Her behandles byens styre, dagspressen, to arbejds giverforeninger og til slut kulturlivet.

Hvert afsnit har fået sin forfatter, hvorfor det er blevet selvstændige tematiske afhandlinger, der her lægges frem. De er i sig selv interessante og detaljerede, men det betyder på den anden side, at det bliver svært for læseren at få styr på byens bredere udviklingshistorie. Man kunne derfor nok ønske, at det store arbejde med Koldings historie måtte afsluttes med en samlet kortfattet byhistorie, forfattet af en person.

Henrik Fode

Søens folk. Beretninger fra århundredskiftet. Udg. af Ole Højrup. 1985. Bd. 1. skibsdreng og letmatros, 230 s. Bd. 2. Sejlskibsmatros og tømmermand. 238 s. (Nationalmuseet, 1985). Pris pr. bind i abonnement 328,00 kr.

Med de udsendte to bind påbegynder Nationalmuseet en ny stor udgivelsesserie i forlængelse af serien om livet på og omkring herregårdene. Også denne række er planlagt til 8 bind, der skal følge med to bind om året og dermed en forventet afslutning i 1988.

Serien er opdelt efter de besætningskategorier, man finder om bord. Der indledes i bunden af hierarkiet med skibsdrengen og slutes af med et bind om dampskibskaptajnen. Bøgerne er opbygget på grundlag af det omfattende materiale, der findes hos NEU (Nationalmuseets Etnologiske Undersøgelser). Også billederne er for hovedpartens vedkommende hentet herfra, men dog suppleret med materiale fra Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Formålet med serien er ikke traditionel søfartshistorie, men at følge livet om bord, sådan som de forskellige besætningskategorier oplevede det. Udgiveren har ladet beretterne selv fortælle, idet han har fundet, at denne metode, rigtigt brugt, er et rigt kildemateriale. Problematisk er det dog, om alt kan stå til troende, ligesom læseren ikke kan se i hvilket omfang, der er blevet redigeret eller styret i interviewfasen.

Det, der lægges frem, er imidlertid dejlig, ligefrem læsning. Hertil kommer, at udgivelsen udstyrsmæssigt er meget fornem. I stort format og overdådigt forsynet med billeder. De er velvalgt, teknisk fine, hvilket igen må betyde, at redaktionen har haft et stort materiale at vælge imellem. Men det betyder igen – ligesom det var tilfældet med de bragte beretninger, at der kan sættes et spørgsmålstegn ved det repræsentative.

Et er imidlertid givet; det må kræve en stram redaktion for at undgå oplagte gentagelser fra bind til bind – den ydre ramme, skibet og dets bevægelser rundt i verden – var jo den samme for dæksdreng som for kaptaja. Det bliver